

MUZEOLOGIE JAKO SOUČÁST KURIKULA UNIVERZITNÍ A NEUNIVERZITNÍ PŘÍPRAVY MUZEJNÍCH PEDAGOGŮ

Lucie JAGOŠOVÁ

Masarykova univerzita
Ústav archeologie a muzeologie
Arna Nováka 1
602 00 Brno
&
Univerzita Komenského v Bratislave
Katedra etnológie a muzeológie
Gondova 2
814 99 Bratislava
jagosova@phil.muni.cz

JAGOŠOVÁ, Lucie. *Museology in the Curriculum of University and Non-university Education of Museum Pedagogues*. In *Studia Historica Nitriensia*, 2020, vol. 24, no. 1, pp. 206-220, ISSN 1338-7219, DOI: 10.17846/SHN.2020.24.1.206-220.

The declared necessity to professionalize the museum work in what is now the Czech Republic can already be traced back to the first half of the 19th century. The gradual development of professionalization efforts, which were mainly connected with key figures of museums and museology, professional associations and later also with academic education centres, has also led to stratification of professional job positions in museums. Along with this, we can follow up increased demands for erudition of professional museum workers. Together with gradual development of museum pedagogy as a discipline and changes in the spectrum and quality of museum practice in the field of education, this general evolution trend also concerns one of the recently emerged museum professions - museum pedagogues (educators). Hand in hand with dynamic transformations, which in the past five years modelled this profession (particularly with regard to its factual establishment, legislative implementation and competence and qualification standards), various teaching models are evolving in the field of university and non-university education. The study categorizes these key models (according to the current education concept) and brings examples, reflecting the graduate's profile and contentual construction of the study curriculum. The models show different views on the importance of museology education for future museum pedagogues and its position in their professional training.

Klíčová slova: muzejní pedagog; muzejní profese; muzeologie; univerzitní vzdělávání; neuniverzitní vzdělávání;

Keywords: Museum Pedagogue; Museum Professions; Museology; University Education; Non-University Education;

Úvodem

Potřeba profesionalizace muzejní práce je jedním ze základních témat současného muzeologického diskursu. Úzce souvisí s úsilím dosáhnout určitého stupně a úrovně formálního vzdělání na muzejních postech odborných pracovníků, kteří se věnují péči o muzejní sbírky a jejich interpretaci. Jejich nezbytné vzdělání by mělo spočívat nejen v konkrétním vědním oboru, který v muzeu svou pracovní pozicí zastřešují, ale rovněž ve specializaci v odborných muzejních činnostech, která jim umožní zajistit profesionální péči a adekvátní prezentaci sbírkovým předmětům nesmírné symbolické i ekonomické hodnoty. Získání těchto kompetencí umožňuje absolvování příslušného akademického vzdělávání. Vysokoškolské vzdělání muzejníků, bez ohledu na konkrétní specializaci, by mělo být nadále rozvíjeno nejen o v praxi získané zkušenosti, ale obohaceno také o teoretický základ a další možnosti profesního rozvoje, jakými jsou vzdělávací kurzy, workshopy, semináře a konference. Diskuse nad problematikou edukace muzejních pracovníků směřují k požadavku na optimální obsahovou vyváženost tohoto vzdělávání, tedy teoretickou i praktickou připravenost pro muzejní praxi.

V kontextu muzejních pedagogiky jako aplikované muzeologické subdisciplíny (muzeografie) pak nad profesí muzejních pedagogů (edukátorů) uvažujeme jako nad odbornými muzejními pracovníky, specializovanými na oblast muzejní pedagogiky, případně některého z dalších oborů, s požadavkem na vysokoškolské vzdělání v muzejní pedagogice nebo oboru, v němž je muzejně-pedagogické kurikulum integrováno.

Současný stav naplňování kvalifikačních požadavků, nezbytných pro zajištění jak znalosti příslušného oboru (např. archeologie, historie, dějin umění, etnologie, botaniky, zoologie, pedagogiky), tak muzeologické odbornosti, umožňující profesionální péči o sbírky a jejich interpretaci, odráží u stávajícího personálu muzeí značně kolísavé výsledky. Ačkoli řada pracovníků muzejních institucí potřebným vzděláním disponuje, přesto nemalý počet muzeí nepreferuje adekvátní kvalifikaci (nebo její pozdější dosažení) u značného počtu svých odborných pracovníků anebo se zaměřuje pouze na odbornost v oboru působnosti (vědní disciplíně), nikoli však na připravenost na práci v muzejnictví a péči o kulturní dědictví. V některých případech vedení muzeí neumožňuje svým zaměstnancům svoje dosavadní vzdělání dále rozvíjet a prohlubovat účastí na oblasti dalšího vzdělávání a profesního sdružování, umožňujícího posilování kompetencí i kontaktů s obdobně specializovanými kolegy. Tento stav přináší v dotčených institucích rizika snížené kvality muzejní práce, projevující se zejména neznalostí legislativních opatření a standardů péče o sbírky a jejich odborné zpracování, evidenci, uchovávání atd. a v limitech zprostředkování muzejních sbírek široké veřejnosti prostřednictvím výstavní a edukační činnosti. Stejně jako u profesí, zastupujících oblast speciálních muzeologií, to platí i v případě muzejních pedagogů.

Osvojování odborných znalostí a dovedností, potřebných pro odbornou práci v muzeu, v českém akademickém prostředí dlouhodobě garantuje výuka oboru muzeologie. Má svou stabilní pozici a prostřednictvím teorie, praxe a empirického výzkumu umožňuje komplexně připravit absolventy na profesionální muzejní práci. V České republice v současnosti zahrnuje jak samostatné studijní

programy muzeologie (univerzity v Brně a Opavě), tak také tzv. malé muzeologie – dílčí kurzy muzeologie a muzejnictví, nabízené prostřednictvím univerzitní výuky dalších vědních oborů. Tato pracoviště se svými klíčovými osobnostmi přispívala a přispívají výrazným způsobem k upevnění prestiže oboru u odborné veřejnosti s lokálními i mezinárodními dopady. Postupně se také začaly utvářet příležitosti k postupnému akcentování muzejně-pedagogických témat ve výuce, až k vytvoření některých samostatných oborových specializací, či přímo studijních oborů věnovaných muzejní pedagogice. Paralelně s rozvojem muzejně-pedagogického vzdělávání v akademickém prostředí se utváří také platforma dalšího vzdělávání prostřednictvím specializovaných kurzů k muzejní pedagogice. Touto různorodou vzdělávací nabídkou vznikají zvláštní kurikulární vazby mezi muzeologií a muzejní pedagogikou.

Text nejprve prostřednictvím stručné vývojové linky nastíní obecný rámec vzdělávání muzejníků v českých zemích, který se stal výchozí bází pro návazné snahy o profilaci anebo specializované vzdělávání pro (budoucí) muzejní pedagogy a další pracovníky, věnující se práci s veřejností. Následně se zaměří na vazby muzeologie a muzejní pedagogiky v oblasti konstrukce kurikula (vzdělávacího obsahu studia) a představí vybrané příklady studijních programů (oborů, kurzů), kterými umožní nahlédnout na různorodé spektrum muzeologické přípravy v kurikulu oborů, z nichž se do praxe rekrutují muzejní pedagogové.

Stručná reflexe historického vývoje profesionalizačních snah v muzejnictví v českém kontextu

Zájem o problematiku kvalifikace muzejních pracovníků¹ je možné doložit již v první polovině 19. století u některých představitelů zemských muzeí (Šternberk, Palacký).² Preferovali především kvalitní odborníky v daném vědním oboru. Zároveň se však objevují i poznámky o potřebě znalostí specifických muzejních činností, a to selekčního, tezauračního i prezentačního charakteru. Nároky tohoto druhu ale nebyly dostatečně specifikovány, což úzce souviselo především s neukotveností tehdejšího teoretického uvažování o muzejním fenoménu. Podstatné změny v nazírání na odborné správce muzejních sbírek nastaly až v druhé polovině 19. století a vzešly od zástupců nově se konstituujících ústavů vlastivědného a uměleckoprůmyslového zaměření. Jejich představitelé si uvědomovali nedostatečnou kvalitu většiny odborného personálu a s tím související degradaci muzejní práce v očích odborné a laické veřejnosti. Názorová diversita se nicméně výrazněji projevila až při diskusích na muzejních sjezdech pořádaných od začátku 90. let 19. století. Důraz byl kladen především na doplňování vlastní kvalifikace prostřednictvím každodenní praxe, soukromého studia či exkurzí v jiných muzeích. Na sjezdu muzejníků v Kutné Hoře v roce 1898 muzejník a muzeolog

¹ Přehledově k problematice např. KIRSCH, Otakar – JAGOŠOVÁ, Lucie. Towards professionalism through academic education in museum work: on the beginnings of museology education in Czech universities. In *Museum Management and Curatorship*, 2019, roč. 34, č. 5, s. 486-500.

² PALACKÝ, František. O účelích vlasteneckého Musea v Čechách. In *Františka Palackého spisy drobné. Díl III. – spisy estetické a literární*. Praha: Bursík a Kohout, 1901, s. 320-321. K těmto činnostem podněcoval zaměstnance tohoto muzea také Kašpar Šternberk. MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha: Academia, 1997, s. 134.

Kliment Čermák navrhoval zřízení tzv. muzejní rady, jejímž cílem mělo být také „... vzdělání mladých odborníků v museologii“.³ Vyšší kvalifikací muzejníků, dosažovanou prostřednictvím zprostředkování informací od odborníků s dlouholetou praxí, a nezbytností výchovy adeptů muzejní práce již od raného mládí se zabývá ve svém článku *Výchova v museologii* (1901).⁴

Stěžejní otázkou v tomto období pro většinu představitelů tehdejšího muzejnictví stále zůstávala edukace již aktivních muzejních pracovníků jako přímé řešení některých aktuálních problémů a nedostatků. V praxi tak stále vítězil princip předávání zkušeností a znalostí v rámci muzejních sjezdů, k nimž od počátku 20. století přibyla zasedání prvních muzejních svazů působících na území českých zemí (Svaz rakouských uměleckoprůmyslových muzeí, Svaz německo-moravských místních muzeí).⁵ Nemohly však muzejníkům nabídnout dvě zásadní věci – permanentní výchovně-vzdělávací působení a širší nabídku probíraných témat. Určitou alternativou se proto některým zdály především muzejní časopisy zabývající se jednotlivými aspekty muzejní práce (*Věstník československých spolků musejních a archeologických*, *Československé letopisy musejní*, *Mitteilungen des Erzherzog Rainer-Museums für Kunst und Gewerbe*).

Tyto dosavadní formy plně nevyhovovaly požadavkům a nárokům muzejníků, a proto byly učiněny pokusy tyto informační zdroje doplnit osobními kontakty mezi odborníky a muzejními pracovníky z regionů prostřednictvím kurzů. Asi nejpodrobněji se v prostředí českých zemí této formě edukace věnoval ředitel uměleckoprůmyslového muzea v Brně Julius Leisching, např. ve svém příspěvku v prestižním německém časopise *Museumskunde* (1905) upozornil na potřebu permanentního vzdělávání muzejních pracovníků.⁶ Podle něj muzejníka (muzeologa) lze vychovat a tento proces rozhodně nekončí ustanovením do funkce kustoda, což souvisí s dosti širokým rozsahem a různorodostí muzejní práce a skutečností, že není v silách jednoho pracovníka se ve všech jejích oblastech plně orientovat.⁷

Období do roku 1918 se neslo ve znamení řady nikdy nerealizovaných a zároveň navzájem protichůdných návrhů, jakým způsobem řešit problematickou situaci ve výchově muzejních pracovníků. Změny v tomto směru přinesl až říjnový převrat, kdy doposud nepřilíš koordinované aktivity získaly alespoň dílčí podporu státního aparátu. Důležitým počinem se stalo především založení *Svazu československých muzeí vlastivědných*, a to za přímé podpory *Ministerstva školství a národní osvěty*. Vytvoření myšlenkového trustu československého muzejnictví

³ Sjezd českých archeologů a spolků musejních konaný 27. a 28. srpna 1898 na Horách Kutných. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1898, s. 25.

⁴ ČERMÁK, Kliment. *Výchova v museologii*. In *Věstník československých muzeí a spolků archeologických*, 1901, roč. 4, č. 12, s. 174.

⁵ O činnosti obou svazů KIRSCH, Otakar. *Německé muzejnictví na Moravě*. Brno: Historický ústav Masarykovy univerzity, 2008, s. 58-71. Disertační práce; KIRSCH, Otakar. *Podíl německo-moravských muzejníků na aktivitách muzejních zájmových organizací v první polovině dvacátého století*. In OUBRECHTOVÁ, Marcela – ZEMAN, Václav (eds.). *Fenomén muzeum v 19. a první polovině 20. století*. Ústí nad Labem: Albis International, 2011, s. 40-50. Též viz KIRSCH, Otakar. *(Po)zapomenutí nositelé paměti. Německé muzejnictví na Moravě*. Brno: Paido, 2014.

⁶ LEISCHING, Julius. *Museumskurse*. In *Museumskunde*, 1905, roč. 1, č. 2, s. 91-96.

⁷ Tamtéž, s. 93.

v podobě zájmové organizace muzejníků dodalo potřebný impuls také úsilí o hledání cest k vylepšení úrovně a profesionalizaci oboru. Úspěšnými se od počátku dvacátých let staly kurzy pořádané svazem pro zástupce regionálního muzejnictví, probíhající pod patronací významných osobností muzejního života v Československu. V řadách představitelů svazu však současně zrála myšlenka k ustanovení stálé instituce fungující na veřejné bázi, jež by se věnovala přípravě budoucích muzejních kádrů.⁸

Na zasedání výkonného orgánu svazu v březnu roku 1921 se diskutující vyslovili pro zřízení samostatné muzeologické katedry a zároveň zamítli jiné formy výuky na akademické půdě.⁹ Protože spíše k praxi orientovaný obor nenalezl potřebnou podporu u představitelů Karlovy univerzity, přiklonila se většina zúčastněných záhy k myšlence vybudování speciálního muzejního „učiliště“ po vzoru pařížské École du Louvre.¹⁰ Ačkoli se cesta k systematictějšímu vzdělávání na akademické půdě zdála být na nějakou dobu uzavřena, přesto ještě téhož roku vzešla od tehdy ještě neoficiálního ředitele Moravského zemského muzea Jaroslava Helferta iniciativa s cílem etablovat „... praktickou výchovu dorostu pro tento obor“¹¹ na nedávno založené brněnské univerzitě. Tzv. *Lektorát muzejnictví* (1921–1951) jako jeden z prvních pokusů na světě o etablování problematiky muzejnictví na akademické půdě znamenal podstatný krok k vylepšení kvality muzejnictví v českých zemích a postupnému dovršení dříve nerealizovaných návrhů na řešení neuspokojivého stavu edukace muzejních pracovníků. Přednášky a cvičení sice akcentovaly spíše problematiku muzejní praxe (např. sbírkotvornou činnost muzeí, evidenci, konzervaci či výstavnictví), přesto inklinovaly i k řešení některých teoretických a teoreticko-organizačních otázek úzce souvisejících s celkovým stavem československého muzejnictví.¹²

Po jeho zániku se objevují koncepce, usilující o profesionalizaci muzejní práce a přípravu vysokoškolsky vzdělaných adeptů v autonomním vědním oboru muzeologie. Jak charakterizuje východiska k nezbytnosti zařazení přednášek pro budoucí muzejníky na univerzitní půdu Jiří Špét: „Profesionálním pracovníkům, pokud byli vysokoškoláci, dostávalo se odborného vzdělání na fakultách, ale toto studium bylo zaměřeno jen k získání znalostí z vědního oboru, zatímco dovednosti muzejnické si musili opatřovat teprve po nástupu do praxe.“¹³ Jak konstatuje k limitům osvojování si mu-

⁸ KIRSCH, Otakar – JAGOŠOVÁ, Lucie. Vývoj Lektorátu muzejnictví 1922 – 1951. Devadesát let od počátků univerzitního vzdělávání muzejníků v českých zemích. In *Muzeum: muzejní a vlastivědná práce*, 2013, roč. 51, č. 1, s. 3-16.

⁹ BIŠOVÁ, Marie. Význam Jaroslava Helferta pro naše muzejnictví. Brno: Katedra muzeologie při filosofické fakultě UJEP v Brně, 1972, s. 56-57. Závěrečná práce.

¹⁰ Tradice její předchůdkyně École des chartes, kde se problematika muzejnictví přednášela od roku 1821 v úzké souvislosti se studiem historie a národního dědictví, tehdejšímu muzejníkům známa patrně ještě nebyla. O ní KROUPA, Jiří. *Metody dějin umění. Metodologie dějin umění 2*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 323.

¹¹ Archiv Masarykovy univerzity v Brně, fond A 2- Filozofická fakulta - osobní spisy, kart. č. 5, inv. č. 1 – Jaroslav Helfert – dopis Jaroslava Helferta profesorskému sboru filozofické fakulty ze dne 20. června 1921.

¹² KIRSCH – JAGOŠOVÁ, ref. 8, s. 3-16.

¹³ ŠPÉT, Jiří. *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, s. 100.

zeologických kompetencí až v praxi Jiří Neustupný: „K museologickým poznatkům se každý probíjával vlastní zkušeností, pokud nemohl čerpat jejich základy od svého předchůdce. Přejímání starších zkušeností však vedlo mnohdy k statickému chápání muzejní práce a působilo její pomalý pokrok. Získávání museologických poznatků vlastní zkušeností pak zase znamenalo velké časové ztráty.“¹⁴ Reakcí na tento stav pak bylo v druhé polovině 20. století zřízení hned několika akademických výukových středisek v oboru muzeologie – Brno, Praha, Opava.

Původně jako tzv. externí katedra muzeologie, organizačně a finančně zajišťovaná ze zdrojů Moravského muzea a myšlenkově zastřešená zejména mezinárodně respektovanou osobností Zbyňkem Zbyslavem Stránským, bylo v Brně na Masarykově univerzitě založeno v roce 1963 dodnes kontinuálně působící oddělení muzeologie Ústavu archeologie a muzeologie.¹⁵ O několik let později našla brněnská katedra svůj protějšek ve *Středisku pro výuku muzeologie* (1967–1981) působícím při Karlově univerzitě v Praze, zaštitěném archeologem Národního muzea v Praze a muzeologem Jiřím Neustupným.¹⁶ Bylo dislokováno v Národním muzeu, jehož integrální součástí bylo metodické středisko v oblasti muzejnictví, *Kabinet muzejní a vlastivědné práce* (později *Muzeologický kabinet*, 1955–1990).¹⁷ Třetí z akademických center pro výuku oboru muzeologie – dodnes působící oddělení muzeologie a památkové péče při Ústavu historických věd Slezské univerzity v Opavě – vzniká až v roce 1990 se silnou podporou ze strany Masarykovy univerzity. Vedle těchto komplexně pojatých muzeologických studií se muzeologie vyučuje jako dílčí kurz nebo výukový blok na českých univerzitách v rámci studia vědních oborů zastoupených v muzeích. Přehledovou analýzu muzeologického kurikula tzv. malých muzeologií na těchto pracovištích publikoval František Šebek.¹⁸

Neuniverzitní formu výuky (roční základní kurz a nástavbový kurz k muzejnímu výstavnictví) představuje od roku 2002 *Škola muzejní propedeutiky*, kterou pořádá Asociace muzeí a galerií České republiky s podporou Ministerstva kultury. Nejrůznější formy dalších výukových kurzů (obecně zaměřených na muzejnictví nebo některý z aspektů muzejních činností), workshopů anebo konferencí pořádají metodická centra v muzejnictví anebo odborné komise působící v rámci profesních organizací.

Navzdory obecnému očekávání expertnosti muzejních profesionálů, dlouholeté tradici odborné muzejní práce i stabilní nabídky systému univerzitního

¹⁴ NEUSTUPNÝ, Jiří. *Otázky dnešního muzejnictví: příspěvky k obecné a speciální museologii*. Praha: Orbis, 1950, s. 33.

¹⁵ Podrobněji o založení a následujícím půlstoletí činnosti brněnského pracoviště viz *Museologica Brunensia*, 2014, roč. 3, č. 2.

¹⁶ KIRSCH, Otakar – JAGOŠOVÁ, Lucie. *Teorie jako platforma pro edukaci muzejních pracovníků: Osudy Střediska pro výuku muzeologie v letech 1967 – 1982*. In *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce*, 2017, roč. 55, č. 2, s. 3-15.

¹⁷ KIRSCH – JAGOŠOVÁ, ref. 1.

¹⁸ Jsou to Univerzita Karlova v Praze, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Západočeská univerzita v Plzni, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Technická univerzita v Liberci, Univerzita v Hradci Králové, Univerzita Pardubice, Ostravská univerzita a Univerzita Palackého v Olomouci. Viz ŠEBEK, František. *Výuka muzeologie na veřejných vysokých školách v ČR (rozsah a charakter výuky)*. In *Museologica Brunensia*, 2016, roč. 4, č. 2, s. 80-85.

a dalšího vzdělávání v této oblasti a péče o rozsáhlé kulturní dědictví muzei dosud není v České republice formálně vyžadováno muzeologické vzdělání odborných zaměstnanců muzeí. Aktuální stav a problémy pojmenovává v monotematickém čísle Věstníku Asociace muzeí a galerií, věnovaném tématu Muzea a muzeologie, Jiří Macháček a konstatuje jako nepřipustné, „aby se o poklady uložené v muzeích starali i lidé bez profesionálního školení. [...] Všude tam, kde jsou uloženy sbírky muzejní povahy ve smyslu zákona č. 122/2000 Sb., by měli povinnosti vyplývající z této zákonné úpravy garantovat lidé s univerzitním vzděláním v příslušném oboru. Je to poslední krok, který je třeba učinit, aby se všechna muzea proměnila v moderní instituce hodné 21. století.“¹⁹

Rozvoj vzdělávání v muzejní pedagogice v českém univerzitním a neuniverzitním prostředí

Postupná specializace muzejních pracovníků pro vybrané oblasti muzejních činností vede ke stratifikování profesních postů. Po vědeckých oborech zastoupených v muzeích a věnujících se odbornému zpracování sbírek se postupně generují další specializované profese, orientované na jednotlivé oblasti prezentačních aktivit a zprostředkování informačního obsahu sbírek muzejnímu publiku, a mezi nimi také pracovní pozice muzejního pedagoga. Toho optikou muzejněpedagogické praxe chápe Graeme K. Talboys (2000) jako kohokoli z muzejního personálu, kdo má za úkol organizování a distribuci edukačních služeb i odpovědnost za to, aby edukace jako funkce muzea byla součástí plánování a strategických debat managementu muzea.²⁰ Muzejní pedagogiku chápeme jako sociální vědu, která se zabývá muzejní edukací. Je oborem, který intenzivně spojuje zájmy muzea (uchování a vědecké zpracování hmotných a nehmotných dokladů vývoje) se zájmy návštěvníků (poznání a porozumění tomuto vývoji). V centru její pozornosti stojí specifické edukační procesy, které probíhají v muzeu nebo vazbě na ně. Představuje moderní interdisciplinární obor, který vychází především z podnětů muzeologie a pedagogiky, a má úzké vazby s celou řadou zejména kulturních, humanitních a sociálních, ale stejně tak i přírodních a technických věd.

Muzejní pedagogika je oborem, který především v posledních dekádách znamená prudký nárůst zájmu v mezinárodním měřítku a úspěšné období zažívá také v České republice a na Slovensku, a to jak v samotné praxi, tak i v oblasti profesního vzdělávání. Představuje dynamicky se rozvíjející obor, stojící na pevných základech dlouholeté tradice české (československé) muzeologie a muzejnictví. Uvědomování si edukačního potenciálu v muzejní práci je v lokálním kontextu spjato se samotným vznikem muzeí na přelomu 18. a 19. století a prolíná celý další vývoj až do současnosti. Od poloviny 19. století je také patrný požadavek na muzejního pracovníka jako odborníka v některém z oborů zastoupených v muzeích. Postupně se utváří koncept vzdělávání stávajících i budoucích muzejních pracovníků, ovládajících vedle svého oboru rovněž specifické muzejní

¹⁹ MACHÁČEK, Jiří. Muzeologie a její role ve společnosti. In Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky, 2019, č. 1, s. 3.

²⁰ TALBOYS, Graeme K. Museum Educator's Handbook. Aldershot, Brookfield: Gower, 2000.

činnosti selekčního, tezauračního a prezentačního charakteru, s postupnou ambicí k vytvoření univerzitních forem vzdělávání.²¹

Vzhledem k tomu, že specializované formy vzdělávání pro muzejní pedagogy jsou v českém prostředí záležitostí v podstatě až poslední dekády, mohli bychom z vývojového hlediska hledat „zárodky“ muzejně-pedagogického vzdělávání v rámci jiných studií, zejména muzeologických a muzeografických. Akcentace edukační funkce muzeí se výrazně objevuje ve výuce oboru muzeologie na Masarykově univerzitě v Brně, a to už od jejích počátků. Brněnské univerzitní muzeologické pracoviště původně umožňovalo tzv. *postgraduální studium muzeologie*, určené pro muzejníky z praxe, a to na původně externě zřízované katedře, s výukou realizovanou při Moravském muzeu.²² Ideově katedra navázala na Helfertův Lektorát muzejnictví a za svou existenci vděčí především Zbyňku Z. Stránskému a Janu Jelínkovi. Zbyněk Z. Stránský jako autor systému muzeologie a jejích subdisciplín a také koncepce studia brněnské muzeologie²³ vytvořil prostor pro budoucí ukotvení muzejní pedagogiky v systému muzeologických subdisciplín. Z řady jím vyučovaných předmětů stojí z hlediska edukační profily za pozornost např. kurzy *Teorie muzejní komunikace*, *Operace s informačním obsahem sbírek*, *Výchovná funkce muzeí*, *Sociomuzeologie*. Z řady vyučujících můžeme vyzvednout další dvě výrazné osobnosti, které svou lektorskou a publikační činností přispěli k budoucímu ukotvení a vývoji akademické disciplíny muzejní pedagogiky. Muzeolog a etnograf, působící mimo jiné i na ministerstvu kultury, Josef Beneš zde v průběhu let vyučoval kurzy *Výchovná funkce muzeí* a *Kulturně výchovná činnost muzeí*. Druhou z osobností představuje vysokoškolský pedagog se vzděláním v oblasti filozofie, historie, muzikologie, psychologie a pedagogiky Vladimír Jůva starší. Na brněnské katedře muzeologie v éře postgraduálního studia muzeologie vyučoval kurzy *Mimoškolní vzdělávání*, *Vzdělávání dospělých*, *Pedagogika*, *Muzejní pedagogika*. Z dalších kurzů v kurikulu postgraduálního studia muzeologie, které z dnešního pohledu spadají mj. do oblasti muzejní pedagogiky, byly v průběhu let, kdy se postupně muzeologie transformovala v interní univerzitní pracoviště, vyučovány např. *Společenská funkce muzejnictví* (Evžen Schneider), *Muzejní zájmová sdružení* (Pavel Holman), *Působení prezentačních forem*, *Muzejní práce s veřejností*, *Muzeopedagogika* (Edita Stránská), *Psychologie muzejní*

²¹ Srov. např. TIŠLIAR, Pavol. The Development of Informal Learning and Museum Pedagogy in Museums. In *European Journal of Contemporary Education*, 2017, roč. 6, č. 3, s. 586-592; JAGOŠOVÁ, Lucie - JŮVA, Vladimír - MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010.

²² Podrobněji viz RUTAR, Václav. Vznik, vývoj a práce externí katedry muzeologie v Brně v letech 1963 - 1969. In *Museologica Brunensia*, 2014, roč. 3, č. 5, s. 4-11; KIRSCH, Otakar. Vysokoškolská výuka muzeologie v Brně v době normalizace a nástupu demokratického režimu. In *Museologica Brunensia*, 2014, roč. 3, č. 5, s. 12-20.

²³ MÜLLER-STRATEN, Christian. The contribution of Zbyněk Stránský to museology and contribution of the Brno museology school. In *Muzealizace v soudobé společnosti a poslání muzeologie/Musealization in contemporary society and role of museology: Sborník ze symposia s mezinárodní účastí pořádaného při příležitosti životního jubilea tvůrce brněnské muzeologické školy Zbyňka Z. Stránského/ Anthology from symposium with foreign participation in the occasion of anniversary of the founder of the Brno museology school Zbyněk Z. Stránský*. Praha: Technické muzeum v Brně, 2008, s. 27-35.

práce (Otto Čačka), *Pedagogická psychologie* (Libor Míček), *Metodika výzkumu návštěvnosti* (Richard Suk; Pavel Holman). Pro absolventy a posluchače postgraduálního studia muzeologie byly pořádány během 80. let 20. století také muzeologické semináře, z nichž některé byly zacíleny na muzejněpedagogická témata.²⁴

Termín muzejní pedagogika (resp. muzeopedagogika) se objevuje v lokální odborné literatuře na přelomu 80. a 90. let 20. století. Jako vědecká (akademická) disciplína ovšem ještě během celých 90. let bojuje o své uznání, kdy zaznamenáváme diskuse o její oprávněnosti, postavení v rámci muzeologie, zařazení do systému pedagogických věd.²⁵ Přesto v tomto období přichází několik velmi důležitých impulsů pro dynamický rozvoj muzejní pedagogiky jako svébytné vědní disciplíny a její aplikace do muzejní praxe²⁶ i její hlubší a systematictější zastoupení v dosavadním akademickém vzdělávání, a to až do současnosti především na filozofických a pedagogických fakultách (tj. zejména ve studiu oboru muzeologie anebo jako součást profesní přípravy budoucích odborných muzejních pracovníků – např. historie, etnologie – anebo učitelských profesí – zejména výtvarná výchova, občanská výchova).

Muzeologie a kurikulum muzejně-pedagogické akademické a neakademické profesní přípravy

Současné úsilí o další profesionalizaci muzeí logicky tenduje nejen k prohlubování oborových kompetencí, ale i k zintenzivnění a zkvalitnění kooperace mezi jednotlivými muzejními profesemi, jednotlivými muzei i příbuznými institucemi v různých rovinách muzejní práce.²⁷ V praxi se však stále střetáváme s ne vždy dostačujícím povědomím o přesnější charakteristice a vysoké odbornosti pozice a skutečné náplně práce muzejního pedagoga.²⁸ Nejvýraznější posun v tomto aspektu lze za poslední roky přiřknout oblasti univerzitního vzdělávání (rozvoji stávajících modelů a vzniku nových samostatných oborů a programů pro specializaci v navazujícím magisterském cyklu studia) i rozvoje dosavadních i nových

²⁴ MRÁZOVÁ, Lenka – JAGOŠOVÁ, Lucie. Obsahové proměny kurikula brněnské muzeologie v letech 1964–2014. In *Museologica Brunensia*, 2014, č. 2, s. 28–42; podrobněji viz JAGOŠOVÁ, Lucie. Půlstoletí muzejně-pedagogického vzdělávání na brněnské muzeologii. In *Acta musealia*, 2017, roč. 15, č. 1–2, s. 156–161.

²⁵ JAGOŠOVÁ, Lucie – MRÁZOVÁ, Lenka. Tradition of museum pedagogy in the Czech Republic and the role of Brno museology in its development. In *Museologica Brunensia*, 2015, roč. 4, č. 2, s. 56–64; JAGOŠOVÁ, Lucie – JŮVA, Vladimír – MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010; ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

²⁶ JAGOŠOVÁ, Lucie. Dynamický rozvoj edukace v muzeích a oboru muzejní pedagogika. In *Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky*, 2016, č. 1, s. 3–5.

²⁷ JAGOŠOVÁ, Lucie – KIRSCH, Otakar et al. *Muzejní profese a veřejnost 1. Nástin historie a současnosti vzájemných vztahů muzeí a jejich publika* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016 [cit. 2020-01-21]. Dostupný z [www: <https://archo-muzeo.phil.muni.cz/media/3056324/muzejni_profese_a_veřejnost.pdf>](http://www.archeo-muzeo.phil.muni.cz/media/3056324/muzejni_profese_a_veřejnost.pdf); JAGOŠOVÁ, Lucie – KIRSCH, Otakar (eds.). *Muzejní profese a veřejnost 2. Reflexe edukačního fenoménu v současné muzejní praxi* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018 [cit. 2020-01-21]. Dostupný z [www: <https://archo-muzeo.phil.muni.cz/media/3196488/muzejni_profese_a_veřejnost_ii.pdf>](http://www.archo-muzeo.phil.muni.cz/media/3196488/muzejni_profese_a_veřejnost_ii.pdf).

²⁸ Více viz JAGOŠOVÁ, Lucie. *Muzejní pedagog jako (semi)profese*. In *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 2015, roč. 3, č. 2, s. 39–58.

forem neuniverzitního vzdělávání (kurzy, semináře) a především projevům živého zájmu o všechny tyto formy.

Muzeologie a muzejní pedagogika se tak v českém vzdělávacím prostředí po nedávných legislativních změnách (a z nich plynoucích kurikulárních úpravách a nových akreditacích)²⁹ setkávají a propojují v několika možných vzájemných vazbách nabízených studijních příležitostí:

Model 1: Muzeologie jako akademický studijní program (obor), jehož nedílnou součástí je zařazení kurzu/ů z muzejní pedagogiky (s různou mírou rozsahu a intenzity).

Příklad: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity – muzeologie (stupeň bakalářský, navazující magisterský; prezenční i kombinovaná³⁰ forma studia)

Studijní program Muzeologie odráží potřebu teoreticko-praktické přípravy studentů pro budoucí práci v muzeích a dalších kulturních a paměťových institucích. V bakalářském stupni se klade důraz na komplexní seznámení s problematikou muzejnictví (věnuje se teoretickým a aplikovaným disciplínám muzeologie a studenty postupně provede všemi oblastmi muzejních činností, od péče o muzejní sbírky a jejich vědecké zpracování až po přípravu výstav, marketing, management a lektorskou činnost), v magisterském stupni prohlubujícím znalosti teoretické muzeologie je pak speciální pozornost zaměřena na oblast muzejního výstavnictví a muzejní pedagogiky.³¹

Model 2: Muzejní pedagogika ve spojení s jiným oborem akademického studia (výtvarná pedagogika).

Příklad: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity – Galerijní pedagogika a zprostředkování umění (navazující magisterský stupeň)

Studijní program organizovaný na katedře výtvarné výchovy zahrnuje umělecké a kulturní aktivity, kterými vyučující a studenti vstupují do veřejného prostoru (příprava výstav, organizace akcí pro veřejnost v brněnských galeriích, tvorba programů pro mládež, pro školy i pro nejširší veřejnost). Program Galerijní pedagogika a zprostředkování umění poskytuje odbornou přípravu pro uplatnění absolventů nejen na různých typech škol, ale i v galeriích, muzeích nebo dalších kulturních institucích. Studium teorie a historie zprostředkování umění a galerijní práce je tak přirozeně propojeno s poznáváním praxe. Studijní program lze v dvojkombinaci studovat s např. s výtvarnou výchovou, občanskou či hudební výchovou nebo muzeologií a dalšími studijními programy, které se

²⁹ Nedávná legislativní úprava (zákon č. 137/2016 Sb.) přinesla do českého vysokoškolského prostředí nový systém institucionálních akreditací zaštitěných Národním akreditačním úřadem pro vysoké školství, na jehož základě si univerzity samy rozhodují o vzniku či zrušení dosavadních oborů transformovaných do tzv. studijních programů. Rozhodující roli ve schvalovacím procesu tak sehrávají zástupci vědeckých rad jednotlivých fakult a vysokých škol, kteří odborně posuzují kvalitu předložených návrhů. KIRSCH, Otakar – JAGOŠOVÁ, Lucie. Nová akreditace pro vysokoškolské studium muzeologie v Brně. In Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky, 2018, č. 5, s. 21-22. Řada těchto nově akreditovaných studijních programů, které vznikly revizí a zásahy do předchozích studijních oborů, byla poprvé otevřena pro nové studenty v akademickém roce 2019/2020.

³⁰ Tj. denní a dálková forma studia.

³¹ KIRSCH, Otakar – JAGOŠOVÁ, Lucie. Nová akreditace pro vysokoškolské studium muzeologie v Brně. In Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky, 2018, č. 5, s. 21-22.

vztahují k výtvarnému umění a ke kulturní výchově. Samotná muzeologie však mezi profilovými kurzy v kurikulu studia zařazena není.³²

Model 3: Muzejní pedagogika jako součást širšího oborového vymezení v samostatném programu (oboru) akademického vzdělání.

Příklad: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci – Edukace v kultuře (navazující magisterský stupeň; prezenční i kombinovaná forma studia)

Studijní program Edukace v kultuře (dříve studijní obor Muzejní a galerijní pedagogika) je realizován katedrou výtvarné výchovy jako dvouoborové studium. Předpokládá se kombinace s jedním z dalších studijních programů pedagogické i filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci – v rámci katedry je nabízena kombinace s Učitelstvím výtvarné výchovy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ. Kurikulum studijního programu připravuje pro uplatnění ve specifickém edukačním prostředí kulturních a paměťových institucí (muzeí, galerií, památkových objektů apod.) v souladu s legislativním vymezením této profese v katalogu prací ve veřejné službě a správě a se státní kulturní politikou. Absolventi jsou připravováni pro kvalifikovaný výkon pracovních pozic jako edukátoři v kultuře, případně muzejní a galerijní pedagogové ve výstavní, sbírkotvorné nebo obecně kulturní instituci nebo v širokém sektoru kulturních služeb (v dalších kulturních institucích, v památkových objektech, v expozicích hradů, zámků, klášterů atd.), kde mohou působit jako edukátoři, autoři a realizátoři edukačních a popularizačních programů a akcí. Kurikulum je sestaveno z předmětů profilového základu s teoretickými disciplínami (muzejní pedagogika, didaktika muzejní edukace, základy muzeologie, kulturně historické dědictví, památkový fond a muzea v České republice aj.) a prakticky zaměřenými disciplínami (galerijní animace, expresivní interpretace, tvorba didaktických prostředků) a jednak absolvováním pedagogické praxe v muzeu a její reflexí.³³

Model 4: Muzejní pedagogika jako součást muzeografického neakademického kurzu dalšího vzdělávání

Příklad: Asociace muzeí a galerií České republiky, Nástavbový kurz Školy muzejní propedeutiky – Muzejní výstavnictví (roční neakreditovaný kurz)

Muzeograficky koncipovaný kurz je určen pracovníkům muzeí, kteří se podílejí na prezentaci muzejních sbírek nebo prezentaci muzejních sbírek posuzují z pozice manažerských rolí; je určen především absolventům základního kurzu a otevřen i dalším zájemcům, kteří splní stanovené podmínky. Směřuje k dosažení znalostí o zásadách instalace muzejních sbírkových předmětů, požadavcích na výstavní fundus, vybavení výstavních prostor a využití různých technických prostředků. Obsah kurzu se v oblasti muzejní pedagogiky zaměřuje na projektování a přípravu muzejních výstavních programů, jejich typologii a organizaci

³² Galerijní pedagogika a zprostředkování umění. In Masarykova univerzita [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupný z [www: <https://www.muni.cz/uchazeci/navazujici-magisterske-studium/vyberte-si-obor/23961-galerijni-pedagogika-a-zprostredkovani-umeni?plan=2_23823>](https://www.muni.cz/uchazeci/navazujici-magisterske-studium/vyberte-si-obor/23961-galerijni-pedagogika-a-zprostredkovani-umeni?plan=2_23823).

³³ Studijní programy magisterské. In Katedra výtvarné výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupný z [www: <http://kvv.upol.cz/?seo_url=kvv-pro-uchazece-studijni-programy-magisterske>](http://kvv.upol.cz/?seo_url=kvv-pro-uchazece-studijni-programy-magisterske).

doprovodných programů, metody evaluace muzejních výstav (např. průzkum návštěvníků) a problematiku muzejní výstavní kritiky.³⁴

Model 5: Muzejní pedagogika jako samostatný neakademický kurz dalšího vzdělávání.

Příklad: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky – Muzejní edukátor (roční akreditovaný kurz)

Aktuálně pořádaný kurz Muzejní edukátor nahrazuje původní neakreditovaný kurz Základy muzejní pedagogiky, jehož kurikulum stavělo na úvodu do muzeologie a kontextu vývoje sběratelství a muzejnictví a úvodu do pedagogiky, od nichž se následně rozvíjela specifická muzejně-pedagogická témata. Nový akreditovaný kurz odpovídá svým kurikulem požadavkům Národní soustavy kvalifikací (muzejní edukátor)³⁵ a je přímo zacílen na požadované kompetence muzejních pedagogů, potřebných v praxi. Oblast muzeologie je v kurikulu částečně zastoupena prostřednictvím tematické sekce Orientace v aktuálním muzejně edukačním dění v domácím i zahraničním prostředí; zejména se však věnuje vývojovému aspektu v muzejnictví a kontextu edukační činnosti.³⁶ Řadu muzeografických poznatků si mohou kurzisté osvojit díky velkoryse dotované praxi v muzejních institucích.

Závěrem

Není pochyb o celospolečenském významu kulturní identity a shromažďování, uchovávání a zprostředkovávání kulturního dědictví široké veřejnosti, na němž se muzejní pedagog významně spolupodílí. Právě post muzejního pedagoga představuje klíčový článek, prostředníka mezi obsahem/informací a jejím příjemcem, a také kvalitou tohoto zprostředkování. Muzejní pedagog je tou profesí, která za svou instituci garantuje adekvátnost metod a forem srozumitelného a intelektuálně i emocionálně účinného sdělení. Komplexnější podpora potřebnosti vzdělávacích příležitostí směřující k zaměstnávání kvalifikovaných (dovzdělaných) muzejních pedagogů a komunity pracovníků v oblasti edukace v muzeích přinese kvalitativní změny v současných edukačních službách muzeí veřejnosti. Ty se v praxi mohou promítnout zejména, z meziinstitucionálního pohledu na současný stav v českém muzejním prostředí, k žádoucímu zmírnění kolísavé úrovně mezi institucemi, způsobené svěřením edukace na jedné straně dlouholetým expertním pracovníkům s adekvátním vzděláním a kompetencemi, praxí a zájmem o kontinuální další vzdělávání, a na straně druhé muzejními pedagogy, kteří pro danou pracovní pozici nedisponují dostačujícími odbornými předpoklady, ani nejeví zájem na sobě dále pracovat. Významným dílkem pomyslné skládačky odborných kompetencí, nezbytných pro profesionální výkon muzej-

³⁴ Škola muzejní propedeutiky. In Asociace muzeí a galerií České republiky [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupný z [www: <http://www.cz-museums.cz/web/amg/muzejni-propedeutika>](http://www.cz-museums.cz/web/amg/muzejni-propedeutika).

³⁵ Muzejní edukátor. In Národní soustava kvalifikací [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2006–2014 [cit. 2019-12-13]. Dostupný z [www: <https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1123-Muzejni_edukator>](https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1123-Muzejni_edukator).

³⁶ Kurz Muzejní edukátor. In Moravské zemské muzeum – Metodické centrum muzejní pedagogiky [online]. [cit. 2020-01-25]. Dostupný z [www: <http://www.mcmp.cz/vzdelavani/kurz-muzejni-edukator/>](http://www.mcmp.cz/vzdelavani/kurz-muzejni-edukator/).

ně-pedagogické práce a naplnění kompetenčního modelu profesí, představuje právě osvojení si teorie muzeologie jako předpokladu pro dostačující porozumění muzealizačnímu procesu i vnitřním procesům, typickým pro instituci muzea, a z toho plynoucích souvislostí pro optimální prezentaci muzejních sbírek a edukační působení na široké spektrum návštěvnické veřejnosti.

Docenění potřebnosti osvojení si přinejmenším základů muzeologie jako neopomenutelné součásti muzejně-pedagogických kompetencí, nezbytných pro hlubší porozumění muzeu jako instituci, odborným i organizačním liniím jeho praktického fungování, stejně jako znalosti teoretických, metodických i empirických postupů aplikovatelných při práci se sbírkami i návštěvníky, by se pak logicky mělo odpovídajícím způsobem vtiskovat do kurikula nabízených studijních příležitostí pro muzejní pedagogy. Jen tak z nich akademické i neakademické prostředí může vychovat profesionály v muzejní pedagogice, kde budou promyšleně zastoupeny obě tyto sféry, které spojuje v logický celek už samotný název této disciplíny.

Seznam použitých pramenů a literatury:

Archiv:

Archiv Masarykovy univerzity v Brně, fond A 2- Filozofická fakulta - osobní spisy, kart. č. 5, inv. č. 1 - Jaroslav Helfert - dopis Jaroslava Helferta profesorskému sboru filozofické fakulty ze dne 20. června 1921.

Monografie a sborníky jako celek:

KROUPA, Jiří. *Metody dějin umění. Metodologie dějin umění 2*. Brno: Masarykova univerzita, 2010.

MAJER, Jiří. Kašpar Šternberk. Praha: Academia, 1997.

NEUSTUPNÝ, Jiří. *Otázky dnešního musejnictví: příspěvky k obecné a speciální museologii*. Praha: Orbis, 1950.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

ŠPĚT, Jiří. *Přehled vývoje českého musejnictví I. (do roku 1945)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979.

TALBOYS, Graeme K. *Museum Educator's Handbook*. Aldershot, Brookfield: Gower, 2000.

Studie a články v časopisech a sbornících, kapitoly v kolektivních monografiích:

ČERMÁK, Kliment. *Výchova v museologii. Věstník československých muzeí a spolků archeologických*, 1901, roč. 4, č. 12, s. 174.

JAGOŠOVÁ, Lucie. *Dynamický rozvoj edukace v muzeích a oboru muzejní pedagogika. Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky*, 2016, č. 1, s. 3–5.

JAGOŠOVÁ, Lucie. *Muzejní pedagog jako (semi)profese. In Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 2015, roč. 3, č. 2, s. 39–58.

JAGOŠOVÁ, Lucie. *Půlstoletí muzejně-pedagogického vzdělávání na brněnské muzeologii. In Acta musealia*, 2017, roč. 15, č. 1-2, s. 156–161.

JAGOŠOVÁ, Lucie - MRÁZOVÁ, Lenka. *Tradition of museum pedagogy in the Czech Republic and the role of Brno museology in its development. In Museologica Brunensia*, 2015, roč. 4, č. 2, s. 56–64.

JAGOŠOVÁ, Lucie - JŮVA, Vladimír - MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010.

- KIRSCH, Otakar. Podíl německo-moravských muzejníků na aktivitách muzejních zájmových organizací v první polovině dvacátého století. In OUBRECHTOVÁ, Marcela – Václav ZEMAN (eds.). Fenomén muzeum v 19. a první polovině 20. století. Ústí nad Labem: Albis International, 2011, s. 40–50.
- KIRSCH, Otakar. (Po)zapomenutí nositelé paměti. Německé muzejnictví na Moravě. Brno: Paido, 2014.
- KIRSCH, Otakar. Vysokoškolská výuka muzeologie v Brně v době normalizace a nástupu demokratického režimu. *Museologica Brunensia*, 2014, roč. 3, č. 5, s. 12–20.
- KIRSCH, Otakar – JAGOŠOVÁ, Lucie. Nová akreditace pro vysokoškolské studium muzeologie v Brně. In *Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky*, 2018, č. 5, s. 21–22.
- KIRSCH, Otakar – JAGOŠOVÁ, Lucie. Teorie jako platforma pro edukaci muzejních pracovníků: Osudy Střediska pro výuku muzeologie v letech 1967–1982. *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce*, Praha: Národní muzeum, 2017, roč. 55, č. 2, s. 3–15.
- KIRSCH, Otakar – JAGOŠOVÁ, Lucie. Towards professionalism through academic education in museum work: on the beginnings of museology education in Czech universities. *Museum Management and Curatorship*, 2019, roč. 34, č. 5, s. 486–500.
- KIRSCH, Otakar – JAGOŠOVÁ, Lucie. Vývoj Lektorátu muzejnictví 1922–1951. Devadesát let od počátků univerzitního vzdělávání muzejníků v českých zemích. *Muzeum: muzejní a vlastivědná práce*, 2013, roč. 51, č. 1, s. 3–16.
- LEISCHING, Julius. *Museumskurse. Museumskunde*, 1905, roč. 1, č. 2, s. 91–96.
- MACHÁČEK, Jiří. Muzeologie a její role ve společnosti. In *Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky*, 2019, č. 1, s. 3.
- MRÁZOVÁ, Lenka – JAGOŠOVÁ, Lucie. Obsahové proměny kurikula brněnské muzeologie v letech 1964–2014. In *Museologica Brunensia*, 2014, č. 2, s. 28–42.
- MÜLLER-STRATEN, Christian. The contribution of Zbyněk Stránský to museology and contribution of the Brno museology school. In: *Muzealizace v soudobé společnosti a poslání muzeologie/Musealization in contemporary society and role of museology: Sborník ze symposia s mezinárodní účastí pořádaného při příležitosti životního jubilea tvůrce brněnské muzeologické školy Zbyňka Z. Stránského/Anthology from symposium with foreign participation in the occasion of anniversary of the founder of the Brno museology school Zbyněk Z. Stránský*. Praha: Technické muzeum v Brně, 2008, s. 27–35.
- PALACKÝ, František. O účelích vlasteneckého Musea v Čechách. In *Františka Palackého spisy drobné. Díl III. – spisy estetické a literární*. Praha: Bursík a Kohout, 1901, s. 320–321.
- RUTAR, Václav. Vznik, vývoj a práce externí katedry muzeologie v Brně v letech 1963–1969. In *Museologica Brunensia*, 2014, roč. 3, č. 5, s. 4–11.
- Sjezd českých archeologů a spolků muzejních konaný 27. a 28. srpna 1898 na Horách Kutných. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1898, s. 25.
- ŠEBEK, František. Výuka muzeologie na veřejných vysokých školách v ČR (rozsah a charakter výuky). In *Museologica Brunensia*, 2016, roč. 4, č. 2, s. 80–85.
- TIŠLIAR, Pavol. The Development of Informal Learning and Museum Pedagogy in Museums. In *European Journal of Contemporary Education*, 2017, roč. 6, č. 3, s. 586–592.

Nepublikované práce:

- BIŠOVÁ, Marie. Význam Jaroslava Helferta pro naše muzejnictví. Brno: Katedra muzeologie při filosofické fakultě UJEP v Brně, 1972, s. 56–57. Závěrečná práce.

KIRSCH, Otakar. Německé muzejnictví na Moravě. Brno: Historický ústav Masarykovy univerzity, 2008. Disertační práce.

Internetové zdroje:

Galerijní pedagogika a zprostředkování umění. In Masarykova univerzita [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupný z [www: <https://www.muni.cz/uchazeci/navazujici-magisterske-studium/vyberte-si-obor/23961-galerijni-pedagogika-a-zprostredkovani-umeni?plan=2_23823>](https://www.muni.cz/uchazeci/navazujici-magisterske-studium/vyberte-si-obor/23961-galerijni-pedagogika-a-zprostredkovani-umeni?plan=2_23823).

JAGOŠOVÁ, Lucie – Otakar KIRSCH (eds.). Muzejní profese a veřejnost 2. Reflexe edukačního fenoménu v současné muzejní praxi [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018 [cit. 2020-01-21]. Dostupný z [www: <https://archo-muzeo.phil.muni.cz/media/3196488/muzejni_profese_a_veřejnost_ii.pdf>](https://archo-muzeo.phil.muni.cz/media/3196488/muzejni_profese_a_veřejnost_ii.pdf). JAGOŠOVÁ, Lucie – Otakar KIRSCH et al. Muzejní profese a veřejnost 1. Nástin historie a současnosti vzájemných vztahů muzeí a jejich publika [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016 [cit. 2020-01-21]. Dostupný z [www: <https://archo-muzeo.phil.muni.cz/media/3056324/muzejni_profese_a_veřejnost.pdf>](https://archo-muzeo.phil.muni.cz/media/3056324/muzejni_profese_a_veřejnost.pdf).

Kurz Muzejní edukátor. In Moravské zemské muzeum – Metodické centrum muzejní pedagogiky [online]. [cit. 2020-01-25]. Dostupný z [www: <http://www.mcmp.cz/vzdelavani/kurz-muzejni-edukator/>](http://www.mcmp.cz/vzdelavani/kurz-muzejni-edukator/).

Muzejní edukátor. In Národní soustava kvalifikací [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2006–2014 [cit. 2019-12-13]. Dostupný z [www: <https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1123-Muzejni_edukator>](https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1123-Muzejni_edukator).

Studijní programy magisterské. In Katedra výtvarné výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupný z [www: <http://kvv.upol.cz/?seo_url=kvv-pro-uchazece-studijni-programy-magisterske>](http://kvv.upol.cz/?seo_url=kvv-pro-uchazece-studijni-programy-magisterske).

Škola muzejní propedeutiky. In Asociace muzeí a galerií České republiky [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupný z [www: <https://www.cz-museums.cz/web/amg/muzejni-propedeutika>](https://www.cz-museums.cz/web/amg/muzejni-propedeutika).

Počet slov: 6 207

Počet znaků vrátane medzier: 47 235